

Іванов Д.В.

аспірант

МАУП (м. Київ)

Адміністративно-правова сторона функціонування інституту суспільного мовлення в Україні у контексті цінностей демократизації

Верховна Рада України у 2014 році ухвалила Закон України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України», яким створила «Національну суспільну телерадіокомпанію України», 100 відсотків акцій якої належить державі. Події ці супроводжувалися революційним духом «змін країни на краще», а відтак і великою кількістю лозунгів, запровадження яких в умовах реального життя часто є складним багатогранним процесом, а інколи й взагалі неможливе. Концепція суспільного телебачення і радіомовлення є важливою з позицій функціонування демократії. Базовими принципами цієї концепції є ідея інституційної та редакційної незалежності. Сутність цих ідей пов'язана з принципом об'єктивності інформації, що на законодавчому рівні забезпечується через заборону органам державної влади та органам місцевого самоврядування втручатися у діяльність інституту суспільного телерадіомовлення. Крім того, законодавчо повинні бути закріплені норми, що обмежують можливості держави впливати на мовника через елемент фінансування. Так все виглядає в теорії, чи принаймні такий погляд на концепцію суспільного мовлення зазвичай зустрічається не тільки в тематичних журналістських статтях, але й у наукових працях. Останні часто наслідують трендову наративу, підтверджуючи міфологічні для України погляди на концепцію суспільного телебачення і радіомовлення. Насправді ж моделі фінансування суспільного мовлення у різних європейських країнах різні. Наприклад, у Іспанії і Фінляндії вони на 100% фінансуються з державного бюджету, у Швеції та Норвегії – на 100% зі збору коштів від телеглядачів (абонплати).

Проте, як показує приклад Бі-Бі-Сі та інших суспільних мовників, їхні відносини з державою нерозривні, бо вони по-перше, мають мати легальний статус організації, що діє у телерадіопросторі, а відтак мати відповідні ліцензії, затверджений державним органом статут організації, а по-друге, фінансуванням суспільного мовлення відповідно до Рекомендації 1878 ПАРЕ від 2009 р. може бути державна дотація. Звісно, у згаданій Рекомендації наголошується на незалежність суспільного мовлення від втручання урядів. Проте, як бачимо, уряд все ж таки має передбачені правом «природні» важелі тиску і може вплинути на організацію суспільного телерадіомовлення як у питанні змін до статутних документів організації, їх затвердженні тощо, так і в питанні фінансування, наприклад, у питанні щодо державних дотацій і т.п. Звісно, зловживаючи правом, або ж керуючись політичною доцільністю не тільки уряд може впливати на інститут суспільного телебачення і радіомовлення, але й парламент та інші державні органи.

Зважаючи на те, що для України суспільне телебачення і радіомовлення – інститут новий і відповідно до Закону України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України» фінансування його здійснюється за рахунок державного бюджету України, слід чітко окреслити ступінь залежності цього інституту від державних органів. Мова, в даному разі, не йде про те, щоб поставити під сумнів інституційну незалежність організації суспільного телебачення і радіомовлення, а тільки про те, що слід окреслити, які наявні адміністративні механізми взаємодії інституту суспільного телебачення і радіомовлення з Урядом України, Національною радою України з питань телебачення і

радіомовлення та іншими державними органами. Саме це дозволить охарактеризувати ступінь реалізації принципу інституційної незалежності суспільного телебачення і радіомовлення в Україні. Останнє в свою чергу корелює з визнанням та закріпленням на правовому рівні демократичних цінностей, а відтак з питаннями демократизації в Україні.